

ποι, ἑθεωροῦντο ὡς οἰκοδομήσαντες αὐτὰ, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μεγαλοπρεπῆ καὶ μεγάλα οἰκοδομήματα ¹⁾). Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν εἰς τὸν Ὠγύγη, τὸν ἀρχαιότατον βασιλέα τῆς Ἀττικῆς ἀπεδίδοντο αἱ ἀρχαῖαι οἰκοδομαί ²⁾). Ἐπίσης ἐν Ἀσίᾳ πιστεύουσιν ὅτι ὁ Σολομῶν ἔκτισε τὰ ἀρχαῖα μεγαλοπρεπῆ ὅπως οὖν οἰκοδομήματα, καὶ κατὰ τὸν μεσαῖωνα ὅλαι αἱ κελτικά, γερμανικαὶ καὶ σκανδιναυικαὶ κατασκευαὶ ἑθεωροῦντο ὡς κτίσματα τῶν γιγάντων, τῶν νυμφῶν, τῶν πνευμάτων, καὶ αὐτοῦ τοῦ διαβόλου, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν ἐν Πάρῳ διασώζεται ὁμοία πρόληψις ³⁾).

(Ἐπίται συνέχεις.)

N. F. ΠΟΛΙΤΗΣ.

Αἱ γυναῖκες

ΚΑΙ ΤΟ ΒΕΛΛΕΙΑΝΕΙΟΝ ΔΟΓΜΑ

Τὰ προοίμια ἢ αἱ προεισαγωγαὶ συνήθως δικαιολογοῦσι τὸ θέμα ἢ προδιαθέτουσιν εἰς αὐτὸ τὸν ἀναγνώστην· ἡ σύντομος ὁμως αὕτη προεισαγωγικὴ σημείωσις δικαιολογεῖ μόνον ἐμὲ, ὅχι διότι εἶμαι εἰς θέσιν κατηγορουμένου, ἀλλ' ἵνα προλάβῃ πᾶσαν τυχόν ἐπιτέμησιν ὅτι γράφω ἐπὶ θέματος εἰδικῶς νομικοῦ, ἐν ᾧ οὔτε ὁ συλλογος πρὸς ὃν ὁμιλῶ ἢ τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα δι' ὃ γράφω ἔχουσι ταιαύτην νομικὴν εἰδικότητα, οὔτε ὁ ἀπτόμενος τοιούτου θέματος εἶνε ἀκόμῃ κατάλληλος. Δι' αὐτὸ

δὲ προέταξα τὰς γυναῖκας ὅχι διότι τὰς ἐνάμισα προμαχῶνας, ὅπερ θὰ ἦτο ἑλλειψις τῆς κοινοτέρας ἱπποτικότητος, ἀλλ' ἵνα προδηλώσω ὅτι πρόκειται καὶ περὶ γυναικῶν, ἐπομένως τὸ στάδιον δὲν μένει κλειστὸν καὶ εἰς τὸν ἐνὶ βλέμματι ἀντιληφθέντα τῶν πλεονεκτημάτων ἢ μειονεκτημάτων τοῦ θήλεος γένους· οὐδ' ὑπολαμβάνω ὅτι ὁ λαλῶν σήμερον περὶ γυναικῶν πρέπει νὰ ἦνε ἐντὸς τῆς σφαίρας τοῦ ποὺ φ' ἢ τῶν ἄλλων παραρτημάτων τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ δύναται νὰ ἐξέλθῃ αὐτῶν καὶ νὰ εἰσέλθῃ μέχρι τινὸς εἰς τὸν διανοητικὸν μηχανισμόν των, χωρὶς νὰ ἦνε καθηγητὴς τῆς φρενολογίας, διότι παντοῦ εἰσέδυσαν αἱ γυναῖκες καὶ οἷονδ' ἂν ποτε λίθον ἐγείρης, οἷανδ' ἂν ποτε λέξιν ἀνακινήσης, θὰ τὰς εὖρης ὑποκάτω. Διὰ τοῦτο δὲ εἶπον ὅτι ἐν ὅσῳ ὑπάρχουν γυναῖκες, ἢ ἐπειδὴ ἅπαξ ὑπῆρξαν, ἔχει τις πάντοτε καὶ τι νὰ λέγῃ εἴτε εἶνε ὀπλισμένος μὲ τὸ μῖσος τοῦ Εὐρυπίδου ἢ μὲ τὴν φιλογυναικολογίαν τοῦ Βαλζάκ, εἴτε μὲ τὴν ἀπάθειαν καὶ συντομίαν Γερμανοῦ καθηγητοῦ.

Πρόκειται λοιπὸν περὶ γυναικῶν, μάλιστα Ῥωμαίων, ἥτοι πρόκειται, ἀφοῦ κατὰ φανταστικὸν πλάσμα μετενεχθῶμεν πρὸς ἡμίσειαν στιγμὴν εἰς Ῥώμην καὶ ἴδωμεν γενικώτερον τὴν ἐν Ῥώμῃ παράλυτον κατάστασιν, νὰ ὁμολογήσωμεν πᾶσον ἐπικαίρως ἀνεφάνη τὸ σωτήριον τοῦτο δόγμα τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου.

Ἀφινόμεν τὰς λοιπὰς ἐπιστήμας, ὅσαι ἐξ ἀνάγκης ἀνέμιξαν ἐν ταῖς θέμασιν αὐτῶν τὰς γυναῖκας, καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὴν νομικὴν. Ἡ νομικὴ μετὰ τῆς ἱστορίας συμβαδίζουσιν ἐνίοτε ὡς πρὸς τὴν πρὸς τὰς γυναῖκας συμπεριφορὰν των. Ἀφ' οὗ οἱ ἠθικοὶ νόμοι παρέλθωσιν ἀπρακτοί, αἱ δὲ γυναῖκες λάβουν τὴν κάτω ὁδόν, ἔρχεται ἀφ' ἐνὸς ὁ θετικὸς νόμος χαλιναγωγῶν αὐτὰς καὶ περιφράττων τὰς πηγὰς τῆς διαφθορᾶς, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ ἱστορία, αὐστηρὰ καὶ ἀδέκαστος, κολλάζουσα αὐτὰς διὰ τῆς ἐκθέσεως τῶν παρεκτροπῶν των. Ἐν-

1) Στράβ., Π'. σ. 373. — Σχολ. εἰς Εὐριπίδ. Ὀρέστ., 965. (τ. I. σ. 239 ed. Dindorf.) Σχολ. εἰς Ἀριστοτ., π. ρητορ., α., σ. 52. (τ. III σ. 408. ed. Dindorf.) — Πausan., B. κε. 8. Z. κε. 5. — Ἡσυχ., ἐν λ. Τερύνηιον, — πρὸς Νόγν., Διονυσιακ. ΜΑ'. 268. — Lactant., ad Stat. Thebaid. I. 234. "Quidquid magnitudine sua nobile est Cyclopus manu dicitur fabricatum." Cf. Müller, Handbuch der archæolog. § 43.

2) Παρλ. Διάκον. — Pomp. Fest., σ. 100. Ἐκδ. Lindemana.

3) Βλ. τὸ περὶ Διαβόλου ἄρθρον ἐν τῇ β'. μερὶ τοῦ α'. τόμου τοῦ συγγράμματός μας περὶ τοῦ θύου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων.

τεῦθεν βλέπομεν συμβαδίζοντας νομοθέτας τινας καὶ ἱστορικούς. Ἐν ᾧ τὴν κουφότητα καὶ εὐπιστίαν αὐτῶν διορθοῖ τὸ Βελλειάνιον δόγμα (S. C. Velleianum), ἔρχεται ὁ Κάτων, ὁ Βαλέριος Μάξιμος, κατόπιν ὁ Τάκιτος καὶ τόσοι ἄλλοι ἐκτιθέμενοι τὴν ἐκ τῆς κουφότητος τῶν συμπολιτίδων τῶν ἐπελθοῦσαν εἰς τὴν Ῥώμην διαφθοράν, ἔρχεται ὁ Σευήρος Καϊκύνας, ὅστις ὀδυρόμενος δι' αὐτὰς εὐχεται τὴν ἐπάνοδον τῶν ἀρχαίων ἠθῶν, ἀποδεικνύων ὅτι ὁσάκις κατηγοροῦντο Ῥωμαῖοι ἐπὶ σφετερισμῷ δημοσίων χρημάτων, ἀπεδεικνύοντο ἔνοχοι μᾶλλον αἱ γυναῖκες, ἢ οἱ σύζυγοί των (1). Ἀφ' ἐνὸς βλέπομεν τὸν κατὰ τῆς πολιτείας Ὀππειον νόμον, ἀφ' ἑτέρου τὸν Πλίνιον διηγούμενον ὅτι εἶδε τὴν Λολλίαν ἐν δεῖπνῳ ἐστολισμένην μὲ μαργαρίτας δέκα σχεδὸν ἑκατομμυρίων δραχμῶν (40 ἑκατομ. sestertium.) (2).

Ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῆς γυναικείας διαφθορᾶς παρήγαγε τότε φοβεράν καχεξίαν ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, ἀπόδειξις ὅτι καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐπὶ σοφίᾳ διαπρέψαντας ἄνδρας ἠνάγκαζον ὅπως κατέρχωνται εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τὸ βῆμα, ὅπως δημηγορῶσιν ὑπὲρ αὐτῶν· καὶ εἶδομεν τότε τὸν πολὺν Κάτωνα προτείνοντα τὴν κατάργησιν τοῦ εὐεργετικοῦ Ὀππείου νόμου, ὅστις διὰ τῶν περιοριστικῶν αὐτοῦ διατάξεων κατέπνιγε βαθμηδὸν τὸν σάρακα τῆς πολυτελείας. Ἐντεῦθεν ὁ νομοθέτης ὠρμάτο εἰς νέους περιορισμούς καὶ, ὡς λέγει ὁ Troplong, (ἐν τῷ περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τοῦ Ῥωμ. δικαίου) «ἡ ἀνατροφή αὕτη, γενομένη διὰ μεγάλων περιορισμῶν, ἔφερε μόνον ἀντίπραξιν εἰς τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν διαφθοράν.» «Γινώσκω, ἐπιλέγει ὁ Troplong, πόσον ἀξιοθαύμαστος εἶνε ἡ μήτηρ τῶν Γράκχων καὶ ἡ Πορκία, ἀλλὰ μὴ λάβωμεν τοὺς περικαλλεῖς καὶ εὐγενεῖς τούτους χαρακτήρας ὡς ἔντυπα τῶν Ῥωμαίων γυναικῶν. Ἡ συνωμοσία τῶν Διονυσίων,

αἱ μυστικαὶ μηχανορραφαί κατὰ τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς δημοσίας εἰρήνης, τὰ ἄσεμνα διαζύγια, αἱ θρασεῖαι μοιχεῖαι, ἅπαντα ἡ πλημμυρίς τῶν αἰσχροῦν ἠθῶν ἡ ἀπεικονισθεῖσα ὑπὸ τῶν φιλοσόφων, ἱστορικῶν καὶ σατυρικῶν ποιητῶν, ἡ ἀναγκάσασα τὸν Αὐγουστον νὰ ἐκζητήσῃ θεραπείαν διὰ τῶν πολιτικῶν νόμων, μὴ παρέχομένην ὑπὸ τῶν οἰκογενειακῶν, ταῦτα πάντα δὲν ἀποδεικνύουσι σαφέστατα τὴν γενικὴν κατάστασιν τῆς κοινωνίας; (1)

Κατηγορήσαν τινες τὴν Βενετὴν Μαρίαν Στέλλαν, τὴν Τραβιάταν ταύτην τῆς Βενετίας, ὅπως ἐξωγραφῆθῃ δειπνοῦσα ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου Βαυρίας, ὅτι ἐν συμποσίῳ φίλων τῆς συνομνύοντων κατὰ τοῦ ἐγκληματικοῦ συμβουλίου τῶν Δέκα λαβοῦσα χρήματα ἐπρόδωκεν αὐθωρεῖ τοὺς καλλίστους νέους τῆς Βενετίας· ἀλλ' οὗτοι λησμονοῦσι τὰς Ῥωμαίας συζύγους, ὅχι τὰς ἀποπεπλανημένας, ὡς τὴν ῥηθείσαν Στέλλαν, ἀλλὰ τὰς συνεύνους πόσας προδοσίας ἐνήργησαν χάριν τοῦ χρυσίου. Ὁ Ἀππιανὸς μόνον ἀναφέρει πληθὺν γυναικῶν αἵτινες δωροδοκηθεῖσαι ἐπὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἐπρόδωκαν τοὺς ἑαυτῶν συζύγους (2). Ὁ δὲ Μάξιμος ἀναφέρει ὅτι ἐβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν κατεδικάσθησαν ἐπὶ φαρμακείᾳ τῶν συζύγων των. Δὲν ἠξεύρω δὲ πόσαι εὗρέθησαν κόψασαι τὰς γλώσσας των, ὡς ἡ Ἑλληνὶς Λέαινα, ἵνα μὴ μαρτυρήσωσι τοὺς συνωμότας· τοῦτο μόνον εἶνε γνωστὸν ὅτι οὐ μόνον ἑαυτὰς ἐβλαπτον καὶ διέφθειρον αἱ Ῥωμαῖαι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς συζύγους των καὶ ἄνδρας θαυματομένους ἔτι σήμερον παρέσυραν εἰς τὴν κουφότητα. Καὶ παράδειγμα τούτου σαφὲς αὐτὸς ὁ συνετόφρων Κικέρων, ὅστις δις καὶ γέρων πλεον ἐνυμφεύθη ὅπως πληρώσῃ τὰ ἐκ τῆς ἀσωτίας ὑπέρογκα χρέη του.

Ταῦτα δὲ γενικώτερον περὶ τῆς κατα-

(1) Τακίτου Χρ. Βιβ. III ἀριθ. 33.

(2) Πλιν. Βιβ. IX ἀριθ. 58.

(1) Troplong de l'influence du Chistianisme etc. Chap. 10. Παράβαλε καὶ Βαλέριον Μάξιμον 13. 6. II. Κεφ. IV.

(2) Περί ἐμφυλ. Ρωμ. πολ. 4. 28.

στάσεως τῶν Ῥωμαίων γυναικῶν λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν νὰ ἐξαιρέσωμεν τοὺς Ἕλληνας. Οὐδὲ λησμονοῦμεν ὅτι καὶ παρ' αὐτοῖς ποτε ὁ γάμος ἦν μέσον κερδοσκοπίας, καὶ φέρομεν τὸ παράδειγμα τῆς προικὸς τοῦ Ἀλκιβιάδου, τοῦ Γανδίνου τούτου τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ἐπφυλαχθέντος νὰ λάβῃ νέαν ισότιμον καταβολὴν παρὰ τῆς γυναικὸς, «εἰ τέξῃ αὕτη παῖδας,» ἐπίσης τὸ τοῦ Δημοσθένους κλπ. Ἀλλ' αἱ Ἕλληνίδες ἤργησαν νὰ ἐννοήσωσι τοῦτο καὶ ὁ Εὐριπίδης ἡ ἡχὼ τῆς τότε κοινωνίας, ἐξεδήλωσε διὰ τῆς *Μήδειας* τὴν πεποίθησιν ἣν εἶχον, ὅτι δηλ. ἡγόραζον τοὺς ἄνδρας.

• Πάντων δι' ὅσα ἐμψυχα καὶ γνώμην ἔχει
γυναῖκες ἐσμὲν ἀθλιώτατον φυτὸν,
ἃς πρῶτα μὲν δεῖ χρημάτων ὑπερβολῇ
πόσιν πρίασθαι, δεσπότην τε σώματος λαβεῖν. •

Μολαταῦτα δὲν ἀπαντῶνται ἐν Ἑλλάδι τὰ πολύκροτα ἐκεῖνα συμβόλαια τῶν συζύγων ἀνταλλασσόντων νομίμως τὰς συνεύρους των, καθιστάντων αὐτὰς ἀντικείμενον δανείων, τὸν δὲ γάμον συνάλλαγμα ἀπλῶς συναινετικόν, λυόμενον ἅμα τῇ ἐκδηλώσει τῆς ἐναντίας βουλήσεως. Τότε τὸ Ῥωμαϊκὸν κοινὸν, ἀντὶ ν' ἀκούῃ τὰς ὁμηρικὰς ῥαψωδίας, ἐν αἷς ἀπεικονίζετο ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἀγάπη τῆς Πηνελόπης, εἰκοσαετείαν, ὅλην ἀναμενούσης τὸν σύζυγόν της, τούναντίου ἤκουε τὸν ποιητὴν τῆς *Φαρσαλίδος* Λουκανόν, ἐκτιθέμενον ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ ⁽²⁾ τὴν ποιητικὴν ἐπιστροφὴν τῆς *Μαρκίας* εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ *Κάτωνος*, ὅστις διὰ συμβάσεως εἶχε παραδώσει αὐτὴν ὡς σύζυγον εἰς τὸν Ὀρτένσιον, καθ' ἃ καὶ ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ⁽³⁾.

Ἐν τοιαύτῃ καχεκτικῇ καταστάσει τῆς Ῥωμαϊκῆς κοινωνίας ἡ ἀνάγκη τῆς νομοθετήσεως περιοριστικῶν διατάξεων ἐφάνη κατάδηλος· διότι τῶν γυναικῶν αἱ μὲν ὅπως δίδωσι πολυτελῇ δεῖπνα

ἢ φέρωσι μαργαρίτας, διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἐδωροδοκοῦντο ὑπὸ τῆς ἀρχῆς, διὰ τῆς ἄλλης δὲ παρέδιδον εἰς αὐτὴν τοὺς τυχόν συνωμότας, ἢ κατ' ἴδιον αὐτῶν πλάσμα ὡς τοιούτους δῆθεν θεωρουμένους συζύγους των, αἱ δὲ περὶ πᾶν ἄλλο ἢ τὴν ῥύθμισιν τοῦ λογικοῦ των καταγινόμεναι, ὅπως ἔχωσι περὶ ἑαυτὰς σμήνη κολάκων καὶ ἐραστῶν ἀσκέπτως ὑπέγραφον ἐγγυώμεναι ὑπὲρ αὐτῶν καὶ γινόμεναι θύματα τῆς εὐπιστίας των.

Καὶ οἱ μὲν δανειζόμενοι διὰ τῶν ἐγγυήσεων, τῶν πολυταλάντων μάλιστα γυναικῶν, ἡ ἐπλήρωνον τὰ χρέη των, ἡ κατεγίνοντο εἰς νέας ἀσωτίας· αἱ δὲ ἐγγυηθεῖσαι ὑπογράψασαι μὲ τὴν ἐλπίδα, ἡ μᾶλλον τὴν πεποίθησιν ὅτι δὲν ἤθελον προσκληθῇ νὰ πληρώσωσι διὰ τὴν ἐγγυήσιν των, διότι ἐφρόνουν ὅτι οἱ ὑπὲρ ὧν ἐγγυήθησαν ἔμελλον ἱπποτικῶς νὰ ἐξοφλήσωσι τὰ δάνειά των, πρὸ τῆς προθεσμίας μάλιστα, ἀπεγυμνοῦντο ὑπὸ τῶν τοκογλύφων καὶ βαθμηδὸν ἔμενον μὲ θυλάκιον κενὸν χρυσοῦ, μὲ οἰκίαν κενὴν κολάκων καὶ συνδαιτυμόνων.

Τὴν τελευταίαν ταύτην πρὸ πάντων κουφότητα τῶν γυναικῶν, ἐπαυξηνηθεῖσαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κλαυδίου, θέλων νὰ κολάσῃ ὁ νομοθέτης ὅπως καὶ ταύτας ἀπαλλάξῃ αὐτῆς καὶ τοὺς ἀναξιοχρέους ζητητὰς δανείων στερήσῃ τῆς εὐκόλως εὐρισκομένης ἐγγυήσεως τῶν γυναικῶν, ἐξέδοτο τὸ Βελλειάνειον δόγμα, περὶ οὗ μετὰ τὰ γενικώτερον ἄνω ῥηθέντα περὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ καταστάσεως τοῦ γυναικείου φύλου, βραχέα ἐνταῦθα θὰ λεχθῶσι ⁽¹⁾. Βεβαίως πρὸς

(1) Τὰ περὶ τοῦ δόγματος τούτου ὑπὸ τὴν καθάρως ἐπιστημονικὴν ἔρευναν ἐκτίθενται σαφέστατα ἐν τοῖς ἀρίστοις συγγράμμασι τῶν παρ' ἡμῖν σοφῶν καθηγητῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου ἐν τῇ Ἑθνικῇ Πανεπιστημίῳ Κ.Κ. Καλλιγᾶ καὶ Παπαρρήγοπούλῃ εἰς τὰ σχετικὰ χωρία τῶν ὁποίων παραπέμπομεν. Ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ παραθέτομεν τὰ κατὰ τὸ δόγμα τοῦτο ἐν τῇ 134 Νεαρᾷ (κεφ. 8) ἐκτιθέμενα: «Κάκεινο δὲ συνειδόμεν ὑπὲρ τῆς τῶν ὑποτελῶν ὠφελείας ἐπανορθῶσαι ἵνα, εἴ τις γυνὴ ἐν δανειακῇ γραμματείᾳ συναινέσῃ τῇ οἰ-

1) Εὐριπίδ. *Μήδεια* ΣΤ. 234.

2) *Φαρσαλίδος* Βιβλ. Β'.

3) Πλούταρχ. ἐν βίῃ *Κάτωνος*.

νομοθέτησιν τοιούτου θεσμοῦ δὲν ἦτο ἀναγκαία τότε δικαιολογητικὴ τις ἔκθεσις· οἱ Ῥωμαῖοι ὅσον καὶ ἂν εἶχον διαφθορῇ, ἐδικαιολόγουν βεβαίως τὸν νομοθέτην· οὐδ' ἠθελον βεβαίως ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπηρεασθῇ τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ ἀποδεχθῶσι θεσμόν δειχθέντα τότε σωτήριον, διότι σήμερον, ὅτε ὁ ἐμπορικὸς νόμος δίδει τοσαύτην καὶ τοιαύτην ἔκτασιν ἐνεργείας καὶ ἐπιχειρήσεων εἰς τὰς δημοσίως ἐμπορευομένας γυναῖκας, ὑποτίθεται ὅτι τὸ θερμόμετρον τῆς κουφότητος καὶ εὐπιστίας των εἶνε εἰς μεγάλην ὕψεσιν, ἀφ' οὗ μάλιστα παραδείγματα μυριομύρια ἀπέδειξαν ὅτι ἡ κριτικὴ καὶ ἡ σύνεσις εὐρίσκονται ἐνίοτε παρ' αὐταῖς εἰς μεγάλην δόσιν· οὐδόλως δὲ παράξενον, ἀφ' οὗ ὁ κόσμος τὰς ἤκουσε διδασκούσας ἀπὸ Πανεπιστημιακῶν, ἐν Ἀμερικῇ ἰδίως, ἐδρῶν, νὰ τὰς ἴδωμεν καὶ δικαστὰς ἢ τοῦλάχιστον συνδίκους πτωχεύσεων, ἂν ἐφαρμοσθῇ τὸ παρὰ τῷ Boulay-Laty λεγόμενον ὅτι οὐδεὶς λόγος ἀποκλεισμοῦ τῶν ἐμπορευομένων γυναικῶν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκλέγωνται καὶ αὐταὶ

καίῃ ἀνδρὶ, ἢ ὑπογράψῃ καὶ τὴν οἰκείαν περιουσίαν, ἢ καὶ ἐαυτὴν ἐνοχὸν ποιήσῃ, κελεύομεν μηδὲν τοιοῦτον ἰσχύειν ἢ κρατεῖν, εἴτε ἅπασι, εἴτε πολλάκις τοιοῦτο τι ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ πράγματος γένηται· εἴτε ἰδιωτικὸν εἴτε δημόσιον εἴη τὸ ὄφλημα, ἀλλ' οὕτως εἶναι, ὥς ἂν εἰ μηδὲν γεγραμμένον ἦν, εἰ μὴ φανερώς ἀποδειχθεῖν, ὅτι τὰ χρήματα ἐξ ἰδίας αὐτῆς τῆς γυναικὸς χρεῖας ἐδαπανήθη.

Ἰδοὺ δὲ καὶ τὸ παρ' Ἀρμενοπούλου· «Ἐγγύας γυνὴ οὐ δίδωσι πρὸς τινά, ἀλλ' οὐδὲ ἐὰν αὐτὴ ἐνέχεται· τότε δὲ μόνον ἐνέχεται εἰς ἐγγύτην ἢ γυνή, ὅταν λάβῃ τι δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐγγυήσασθαι· ἡ γὰρ ὑπὲρ τῆς ἐγγύης διωρεὰ ποιεῖ αὐτὴν ὑποκαταθῆαι τῇ ἐνοχῇ· ἐνέχεται δὲ καὶ τότε, ὅτε εἴποι ῥητῶς ὅτι ἀποδύλλεται τὸ ἴδιον δίκαιον καὶ τὸν νόμον, ὅστις βοηθεῖ αὐτῇ εἰς τὸ μὴ ἐνέχεσθαι εἰς ἐγγύτην· ὁ δὲ τοιοῦτος νόμος ἀπὸ τοῦ εὐρώτου αὐτὸν Βελλειάνειος ὀνομάζεται.» (Ἀρμ. Βιβλ. Γ' Ἡτλ. ΣΤ').

Ἐκ τούτων δὲ ἀποδείκνυται πόσῃν ἐλαστικότητι ἔχει τὸ δόγμα τοῦτο, ἦτοι πόσαι περιπτώσεις συμβαίνουσιν καθ' ἃς ἡ γυνὴ παραιτεῖται ἀφ' ἐαυτῆς τῆς προστασίας τῆς ἐνστάσεως τὸν Βελλειανείου δόγματος, ὅπερ τὰς κολακεύει μὲν ὡς σκεπτομένας ἐνίοτε καὶ ὠρίμως, ἀλλὰ παρέχει ὅπλα τοῖς ἐπιζητοῦσι τὴν ἐγγυήσιν των, ὅπως ταχυδακτυλουργικῇ τῇ τρόπῳ λαβῶσι τὴν πολυτιμὴν ὑπογραφὴν των.

μεταξὺ τῶν προσωρινῶν συνδίκων (1).

Ἄλλο θέμα εἶνε τὸ τῆς διαφορᾶς τῶν γυναικῶν τοῦ τότε καιροῦ πρὸς τὰς νῦν. Μὲ ὅλην τὴν μεταξὺ τούτων διαφορὰν τὸ Βελλειανεῖον δόγμα, τὸ τοσοῦτον δειχθὲν διδακτικόν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθιστᾷ ἔτι καὶ σήμερον τὰ θυλάκια τῶν βαθυπλούτων κυρίων δυσπρόσιτα καὶ παρέχει δυσκολίας εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ἰδρῶσιν ἰσπανικὰ φρούρια διὰ γυναικείων ἐγγυήσεων· διότι τώρα εἶνε πλέον ἡ ἐποχὴ τῆς ἀτομικῆς ἐκάστου ἀξίας καὶ φερεγγυότητος. Ὅπως τὸ Βελλειανεῖον δόγμα κατασταθῇ ὀλιγώτερον εὐχρηστόν, ὅπως αἱ γυναῖκες ὀλιγώτερον κολακεύονται ὑπὸ τῶν καταχρέων ἢ ἀναξιοχρέων ἀνθρώπων, ἔπρεπε νὰ ἐκτείνωσι τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας των, νὰ μὴ παραδίδονται μόνον εἰς τὴν κατ' οἶκον διασκέδασιν καὶ τριβὴν, συνεπάγουσαν δαπάνας καὶ ἀπαιτοῦσαν σμῆνῃ πολυθορύβων ἐπισκεπτῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς παιδείας νὰ μεταλάβωσι μέρους κοινωνικῶν καθηκόντων καὶ νὰ χρησιμοποιήσωσι τὸ ἴδιον χρυσίον πρὸς μόρφωσιν ἐαυτῶν καὶ τῶν ἄλλων. «Ἡ γυνὴ, λέγει ὁ πολὺς Troplong (2), ἐγίνωσκε νὰ ὑψωθῇ εἰς τὸ ὕψος τοῦ νέου αὐτῆς προορισμοῦ· ὑπῆρξαν γυναῖκες αἱ μὲν ὑποστηρίξασαι αὐτοκρατορίας, ἄλλαι δὲ μεταρρύθμισασαι αὐτάς. Ὑπῆρξαν καὶ τιες καλλιεργήσασαι τὴν παιδείαν, τὰ ἱπποτικά συμβάντα, πάντα τέλος τὰ πράγματα τὰ ὑποτρέφοντα τὸ μέγα δράμα τὸ παιχθὲν κατὰ τὸν μεσαίωνα.» Ἐνταῦθα ἀναφέρει ὁ πολυμαθὴς νομοδιδάσκαλος παραδείγματα, τὴν Εὐδοκίαν, τὴν Πουλχερίαν, τὴν Πλακιδίαν, τὴν Ὀσωρίαν κλπ. «Ἡδὲ λοιπὸν, ἐπιπροσθέτει, αἱ γυναῖκες διευθύνουσι τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος αὐτῶν, συνεργοῦσιν εἰς τὰ μεγάλα συμβάντα, ἀναφαίνονται ἐν τῇ πρώτῃ θεσει τῆς

1) Ἐν ἀ.θ. 183. Ἴδε καὶ Ῥάλλη ἐμπ. Δίκ. III 169.

2) Ἐν τῇ ἀνω μνημονευθέντι συγγράμματι του, μεταφρασθέντος καὶ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γωνίαν ὑπὸ τοῦ Κ. Νικολοπούλου.

ιδίας πατρίδος, ἣς ἄρχουσιν, ἀνακυκῶ-
σιν ἢ εἰρηνοποιούσιν.»

Δὲν μᾶς λανθάνει ἐν τούτοις ὅτι ὅσῳ
καὶ ἂν ἀσχοληθῇ ὁ γυναικεῖος νοῦς περὶ
ἀσχολίας ξένης τῆς πολυτελείας καὶ
τῶν ματαίων ἐπιδείξεων, ἡ καρδία τῆς
μένει πάντοτε ἡ αὐτῇ, καὶ εἶνε ἀληθές,
καθ' ἃ εἶπεν ὁ Καρδινάλιος Μασαρίνος,
ὅτι γυνὴ κυβερνῶσα βασιλείου ὀλόκλη-
ρον, δύναται νὰ κυβερνηθῇ διὰ τοῦ ἔρω-
τος ἀνδρὸς ἀνικάνου νὰ διοικήσῃ δώδε-
κα ὅμιλους. Τὸ Βελγικόν λοιπὸν
δόγμα εἰσέδου καὶ εἰς τὸ κράτος τοῦ ἔρω-
τος· δυνάμει αὐτοῦ κατάχρεαι ἡ ἄσπασ-
τος ἐρασταὶ ἠδύναντο νὰ ζητήσωσι διὰ μα-
λακῶν λόγων καὶ θωπειῶν τὴν χεῖρα
τῆς πλουσίας ἐρωμένης των οὐχὶ πρὸς
ὑμέναιον, ἀλλὰ πρὸς ὑπογραφὴν καὶ ἐγ-
γύησιν ὑπὲρ αὐτῶν· ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἐν-
ταῦθα τὸ Βελγικόν δόγμα, ὡς σπάθη
Δαμοκλέους ἄνω τοῦ συναλλάγματος,
ἀπειλοῦν ἀκύρωσιν τῆς ἐγγυήσεως τῆς
ἐννοουμένης γυναικός. Καὶ ἂν ἡ λατρευο-
μένη αὕτη εἶχε περιουσίαν, ἀλλ' οὐχὶ
πρόχειρον καὶ μετρητὴν, καὶ ἐπεθύμει
νὰ συνδράμῃ τὸν φίλον τῆς διὰ τῆς ἐγ-
γυήσεως πρὸς εὐρεσιν δανείου, *ait la!*
τῇ ἐφώνει τὸ Βελγικόν δόγμα. Ὡστε
βλέπομεν ὅτι τὸ δόγμα τοῦτο ἦτο συμ-
πλήρωμα τῆς ὀλίγης τινῶν κυριῶν κρί-
σεως, βλέπομεν ὅτι ὁ νομοθέτης συνε-
πλήρωσεν ὅ,τι ἡ φύσις ἀφῆκεν, οὕτως
εἰπεῖν, ἀτελές παρὰ ταῖς γυναιξίν.

Φέρωμεν ἐν ἔτι παράδειγμα. Λέγου-
σιν ὅτι ἡ Νινὼν Λαγκλὸς καὶ ἡ Ἀρτε-
μις Ποιατερία καὶ γραιὶ οὔσαι εἶχον
ἐραστὰς νεαροὺς. Τίς ἤθελεν—ἐκτὸς τοῦ
δόγματος τούτου—ἐμποδίσει τὰς ῥικνὰς
τῶν ἐρωτολήπτων τούτων γραιῶν χεῖρας
τοῦ νὰ ὑπογράψωσι πᾶσαν ἐγγύησιν
ὑπὲρ τῶν νεαρῶν ἐραστῶν των, ἂν οὗτοι
τὸ ἀπῆτουν καὶ τὸ ἔθετον ὡς αἵρεσιν
τοῦ ἀγράφου συναλλάγματος τοῦ ἔρω-
τός των; Βεβαίως αἱ νεαραὶ καρδίαι συ-
νήθως ἀποστρέφονται τὰς ῥυτίδας· ὅπως
δὲ αἱ καρδίαι τῶν ἐραστῶν τῶν ῥηθει-
σῶν γραιῶν εὐρίσκωσιν ἐρωτικὰς πη-
γὰς παρὰ τὰς ῥυτίδας αὐτῶν, ὑποτίθε-
ται, κατὰ τὰς κακὰς γλώσσας, ὅτι τὰς

ἐξεμύζων κολλήσασαι ἐπ' αὐτῶν, ὡς αἱ
οὐχὶ εὐκαταφρόνητοι βδέλλαι τῆς Κω-
παίδος.

Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι τὸ δόγμα τοῦτο
ἐξεδόθη, ὅτε ἡ τρυφή καὶ τὰ χρέη εἶχον
πλημμυρήσει ἐν Ῥώμῃ. Ἡ ἀνισότης τοῦ
πλούτου ἔφερε τὴν πέναν, τὴν ζήτησιν
δανείων καὶ ἐπομένως ἐγγυήσεων· ὅτι,
ὅπως ἀποτρέψωσι τὰς κουφοτέρας τῶν
γυναικῶν οἱ αὐτοκράτορες, οἵτινες τότε
προσεπάθουν νὰ μεταβιβάσωσι τὴν νο-
μοθετικὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τῶν συνελεύ-
σεων τοῦ λαοῦ εἰς τὴν Σύγκλητον, ἐξέ-
δωκαν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ παρὸν
δόγμα.

Ἡ ἀνισότης τῶν περιουσιῶν ἐξηγήθη
τότε κάλλιστα. «Τὸ μέγεθος τῆς ἐπι-
κρατείας, λέγει ὁ Montesquieu, ἐπήνεγ-
κε τὸ μέγεθος τῶν ἰδιαιτέρων περιου-
σιῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ εὐπορία ἐνεστὶν
εἰς τὰ ἥθη καὶ ὄχι εἰς τὰ πλούτη, τὰ
ἥθη τῶν Ῥωμαίων, ἅπερ οὐδὲν ἠνεῖχοντο
ὀρίων, προήγαγον τρυφήν καὶ ἀπωτείας
ἀναριθμήτους. Οἱ ἀρχῆθεν διὰ τοῦ πλού-
του διαφθαρέντες ἀπεδιεφθάρησαν κα-
τόπιν διὰ τῆς πείνης. Ἐχων τις περιου-
σίαν κατωτέραν ἰδιωτικῆς δυσκόλως
ἐλογίζετο καλὸς πολίτης. Κνιζόμενος
δὲ ὑπ' ὀρέξεων καὶ λυπούμενος διὰ τὴν
καταστροφὴν μεγάλης περιουσίας ἦτο
ἐπιρρεπὴς εἰς ὅλους τοὺς πειρασμοὺς
καὶ καθ' ἃ λέγει ὁ Σαλλούστιος⁽¹⁾, ἐβλε-
πέτις γενεὰν ἀνθρώπων, οἵτινες δὲν ἠδύ-
ναντο νὰ ἔχωσι περιουσίαν, οὔτε νὰ ὑπο-
φέρωσιν ἄλλους ἔχοντας⁽²⁾. Προβαί-
νων εἰς τὰς σκέψεις του ὁ Montesquieu
δεικνύει τὴν μεγάλην ὠφέλειαν τῶν συ-
νεπειᾶ τῶν ἀκολασιῶν θεσμοθετηθέντων
περιοριστικῶν νόμων, ἐν οἷς βεβαίως
περιλαμβάνεται τὸ δόγμα τοῦτο, τὸ
διορθῶσαν τὰς ἐλλείψεις τῆς γυναι-
κείας κουφότητος καὶ ἀποτρέψαν τοὺς
στηριζομένους εἰς τὰς ὑπὸ γυναικῶν
διδόμενας ἐγγυήσεις· τούτου δὲ τοῦ δόγ-
ματος ἡ μὲν γέννησις δικαιολογεῖται

[1] Σαλλούστ. περὶ πόλεως Θεού [ἐν τῇ ἱστορ.
του] Βιβ. II Κεφ. 18.

[2] Montesquieu ἐν τῷ περὶ μεγαλείου καὶ
πτώσεως τῆς Ῥώμ.

πασιδήλως ἐκ τῆς τότε καταστάσεως τοῦ γυναικείου φύλου ἐν Ῥώμῃ, ἡ δὲ ἐφαρμογὴ δὲν θὰ πέσῃ εἰς ἀχρηστίαν, εἰ μὴ ὅταν οἱ μὲν ἄνδρες ὡς αὐθόπαρκτοι διὰ τῆς φερεγγυότητος αὐτῶν θὰ παρίζωνται πάντοθεν ἐγγυήσεις, αἱ δὲ γυναῖκες ἀνδρώσωσι τὰς φρένας, ἥτοι ἀνταλλάξωσι τὴν εὐπιστίαν καὶ ἀκρισίαν των διὰ τῆς συνέσεως καὶ προνοητικότητος. Πότε ὅμως θὰ κατορθώσωσι τοῦτο αἱ γυναῖκες ἀγνοῶ, μολονότι καὶ ἂν τὸ ἐγνώριζον, θὰ ἐδειλίωσιν νὰ τὸ εἴπω διὰ τὸν φόβον, ὃν μοὶ ἐμπνέει ὁ τίτλος τοῦ προφήτου. Ἄλλ' ἐπειδὴ πάλιν προφητεία σήμερον δὲν εἶρε ἄλλο εἰ μὴ παραγόμενον κρίσεως, τὸ ζήτημα τοῦτο δύναται νὰ τεθῇ ἐπὶ τοῦ τάπητος τῆς συζητήσεως· ἐπὶ τοῦ τάπητος δὲ, καθότι οἱ σημερινοὶ προφῆται, ἥτοι οἱ διπλωμάται, χρησιμοδοτοῦσιν ἐπὶ ταπήτων πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἁλιέων τοῦ Ἰησοῦ προφητῶν, ὑποβάλλοντες εἰς κανόνας τὴν κρίσιν των, ὑπολογίζοντες τὰ πράγματα ἀλγεβρικῶς τῷ τρόπῳ καὶ τὸ ἐξαγόμενον αὐτῶν διατυποῦντες ὡς ἀλάνθαστον χρησμόν.

Περατοῦντες τὴν βραχεῖαν ταύτην σημείωσιν, ἐνεθυμήθημεν ἀνέκδοτόν τι. Γάλλος τις ἀνακριτικὸς ὑπάλληλος εἰδοποιούμενος νὰ ἐνεργήσῃ ἀνακρίσεις ἐπὶ οἷουδὴποτε ἐγκλήματος καὶ ἐπὶ οἷωνδὴποτε κατηγορουμένων, πρὸ πάσης ἄλλης ἀνακριτικῆς ἐργασίας ἔπειθε τοὺς παρισταμένους ὅτι γυνὴ τις βεβαίως εἶνε αἰτία ἢ ἀφορμὴ τοῦ ἀδικήματος· πιθανὸν ἢ ἐνοχὴ τῆς νὰ μὴ ᾔνε κατάδηλως, ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐλλείπωσιν ἐνδείξεις, ἢ ἐνοχὴ τῆς κεῖται καὶ εἰς ἀπώτατον ἔστω σημεῖον, οἱ δὲ ὑπολογισμοὶ του σπανίως εὐρίσκοντο ἐσφαλμένοι. Παρόμοιόν τι ὅπως δὴποτε τούτου δύναται τις νὰ εἴπῃ μέλλων νὰ ἐνδιατρίψῃ περὶ τὴν γένεσιν εἰδικῶν τινῶν νόμων, ἥτοι ν' ἀναζητήσῃ τὴν αἰτίαν ἢ τὴν ἀφορμὴν αὐτῶν παρὰ ταῖς γυναῖξιν. Βεβαίως οὗτος δὲν θὰ ἐπιτυγχάνῃ πάντοτε, ὡς ὁ Γάλλος ἀνακριτὴς, εἰς τὴν εὐρεσιν τῆς γυναικείας γενεσιουργοῦ αἰτίας τοῦ νόμου, διότι μικρὸς ὡς πρὸς

τοὺς ἄνδρας ὁ κύκλος τῆς νομικῆς δικαιοδοσίας τῶν γυναικῶν· ὅπως δὴποτε ὅμως θέλει ἰδεῖ ὅτι καὶ μιᾶς μόνης γυναικὸς τὸ συμφέρον ἐπήνεγκέ ποτε τὴν δημιουργίαν νόμου, ὡς τὸ προχειρότερον καὶ πασίγνωστον θέσπισμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ νυμφευθέντος τὴν Θεοδώραν καὶ ἄλλα δὲ, ὡς τὸ τῆς Φεκηννίας Ἰσπάλης, τῆς Ὀκταβίας, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ νυμφευθῇ τὸν Μάρκον Ἀντώνιον, ὅτε διὰ θεσπίσματος ἀπηλλάχθη τοῦ πενθίμου ἔτους, τῆς Ἀγριππίνης νυμφευθείσης τὸν θεῖόν της Κλαύδιον, ὅτε χάριν αὐτῆς προῦκλήθη δόγμα τῆς συγκλήτου, καταργηθὲν ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου, τῆς Ζωῆς τῆς Καρβουνοψίνης νυμφευθείσης διὰ τετάρτου γάμου Λέοντα τὸν Σοφὸν καταργήσαντα διὰ τοῦ παραδείγματος τότε τὸν ὑπ' αὐτοῦ τεθέντα ἀπαγορευτικὸν νόμον καὶ ἄλλων πολλῶν ἐξ ὧν καταδείκνυνται ἀφ' ἐνὸς μὲν αἱ γυναῖκες αἰτίαι ἢ ἀφορμαὶ θεσπίσεως εἰδικῶν νόμων, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ αὐτοκράτορες καθιστῶντες νόμους τὰς ἑαυτῶν ιδιοτροπίας.

Εἰς τὴν περὶ τοῦ Βελλειανείου δόγματος βραχεῖαν ταύτην σημείωσιν προσθετέον ὅτι εἰς ἐκ τῶν λόγων τῶν δικαιολογούντων αὐτὸ, (ὅπως δηλαδὴ μὴ ἀποπλανῶνται αἱ γυναῖκες καὶ ἐξ ἐρωτικῆς γενναιοδωρίας ὑπὸ τῶν ζητούντων παρ' αὐτῶν ἐγγυήσεις), συμπίπτει πῶς μὲ τὸν λόγον δι' ὃν ἀπηγορεύθησαν αἱ μεταξὺ συζύγων δωρεαὶ ὅπως μὴ διὰ τὸν πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαῖον ἔρωτα ἀπογυμνῶνται. Καὶ ὅπως τὸ Βελλειανείου δόγμα ἐπρονόησε πρὸς συμπλήρωσιν τῆς συνέσεώς των, οὕτως ὁ ἀπαγορεύων τὰς μεταξὺ συζύγων δωρεὰς νόμος ἐφρόντισε νὰ θέσῃ χαλινοὺς εἰς τὰς ὁρμὰς τῆς καρδίας των, καὶ οὕτως ἔπαυσεν ἡ ἄρνησις τῶν δωρεῶν νὰ ᾔνε ἀφορμὴ διαζυγίων. Ὡστε τὸ μὲν Βελ. δόγμα προσέθεσε κρίσιν εἰς τὰς γυναικείας φρένας, ὁ δὲ ἀπαγορεύων τὰς δωρεὰς συνέστιν καὶ δυσκαμψίαν τινὰ εἰς τὰς ἐλευθερίους συζυγικὰς καρδίας.